

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asevelvollisuuslain ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asevelvollisuuslain ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muuttamisesta (HE 72/2025 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 5/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Satu Ylikorpi, puolustusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Perttu Wasenius, oikeusministeriö
- esittelijäneuvos, jaostopäällikkö Kristian Holman, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- puolustusvoimien asessori, VT OTL Tuija Sundberg, Pääesikunta
- tasa-arvovaltuutettu Pirkko Janas, tasa-arvovaltuutetun toimisto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Digi- ja väestötietovirasto
- Upseeriliitto ry
- Suomen Reserviupseeriliitto ry
- Reserviläisliitto ry
- Seta ry

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2026 vp

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi asevelvollisuuslakia ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettua lakia.

Esityksen mukaan asevelvollisuuslakiin lisättäisiin säännökset Ahvenanmaan kotiseutu-oikeuden omaavien miesten oikeudesta hakea vapauttamisen kumoamista asevelvollisuuden suorittamisesta sekä mahdollisuudesta jatkaa palvelusta naisten vapaaehtoisena asepalveluksena niille, jotka vahvistavat sukupuolensa naiseksi kesken varusmiespalveluksen tai jo suoritettun varusmiespalveluksen jälkeen.

Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettuun lakiin lisättäisiin säännökset palveluksen jatkamisesta asevelvollisuuslaissa tarkoitettuna varusmiespalveluksena niille, jotka ovat vahvistaneet sukupuolensa mieheksi sukupuolen vahvistamisesta annetun lain mukaisesti.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

(1) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen tavoitteena on selkeyttää oikeustilaa ensinnäkin niiden ahvenanmaalaisten kotiseutu-oikeuden omaavien miesten osalta, jotka vapaaehtoisesti haluavat hakeutua suorittamaan asevelvollisuuslain mukaista palvelusta. Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää nykyistä oikeustilaa sekä parantaa sukupuolten välistä tasa-arvoa mahdollistamalla reserviin kuulumisen niille reserviläisille, jotka ovat vahvistaneet sukupuolensa naiseksi sekä mahdollistaa palveluksen jatkaminen naisten vapaaehtoisena asepalveluksena niille, jotka vahvistavat sukupuolensa naiseksi kesken varusmiespalveluksen. Lisäksi tavoitteena on pyrkiä yhtenäistämään lainsäädäntöä siten, että se vastaisi sukupuolen vahvistamisesta annetun lain vaatimuksia henkilön sukupuolen mukaisesta kohtelusta muuta lainsäädäntöä sovellettaessa.

(2) Valiokuntakäsittelyn aikana nousi esiin kysymys siitä, mahdollistaako uusi sääntely reservistä eroamisen sukupuolen vahvistamisen tilanteissa. Puolustusvaliokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että hallituksen esityksessä ei esitetä poikkeamista sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (295/2023) perusratkaisuun, jonka 3 §:n 1 momentissa säädetään, että tämän lain mukaisesti vahvistettua sukupuolta on pidettävä henkilön sukupuolena sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Toisin sanoen uusi sääntely ei luo erillistä poikkeusta, jonka perusteella voisi esimerkiksi automaattisesti erota reservistä sukupuolen vahvistamisen vuoksi.

(3) Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella puolustusvaliokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin. Esitys lähetettiin lausunnolle perustuslakivaliokuntaan (PeVL 5/2026 vp). Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2026 vp

säättämisjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen sanamuodosta esittämät valtiosääntöoikeudelliset huomiot otetaan asianmukaisesti huomioon.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki asevelvollisuuden muuttamisesta

1 §. Soveltamisala. Asevelvollisuuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 a luku, jossa säädetään Ahvenanmaan kotiseutuoikeuden omaavien miesten oikeudesta hakea asevelvollisuudesta vapauttamisen kumoamista. Luvussa ehdotetaan säädettäväksi luvun säännösten voimassaolosta, vapautuksen kumoamisesta ja sen hakemisesta, asevelvolliseksi hyväksymisen edellytyksistä, hakemusta koskevasta päätöksestä ja päätöksen oikeusvaikutuksista.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, ettei itsehallintolaissa säädetyn vapautuksen kumoamisesta voida säätää valtakunnan lailla, kuten asevelvollisuuslailla. Puolustusvaliokunnan tulee sanonnallisesti muuttaa ehdotettua sääntelyä niin, että laissa säädetään nyt ehdotetun itsehallintolain 12 §:n 2 momentissa säädetyn vapautuksen kumoamista koskevan hakemuksen sijaan mahdollisuudesta hakeutua suorittamaan asevelvollisuuslain mukaista asevelvollisuutta. Tällainen muutos on edellytyksenä sille, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Puolustusvaliokunta ehdottaa 1 §:n 3 kohdan tarkentamista perustuslakivaliokunnan esittämällä tavalla.

30 §. Määräyksen peruuttaminen. Puolustusvaliokunta ehdottaa 30 §:n 5 momentin viimeisen virkkeen poistamista tarpeettomana. Asian käsittelyyn voidaan soveltaa hallintolain yleisiä hallintoasian käsittelyä koskevia säännöksiä.

60 b §. Palveluksen jatkaminen naisten vapaaehtoisena asepalveluksena.

Puolustusvaliokunta ehdottaa 60 b §:n otsikon muotoilua kuvaamaan paremmin pykälän sisältöä: Palveluksen keskeyttäminen sukupuolen vahvistamisen jälkeen. Valiokunta ehdottaa myös pykälän 1 momentista tarpeettomana poistettavaksi ilmaisun ”sukupuolen vahvistamisen perusteella”.

77 a §. Hakemus ja sen käsittely. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten puolustusvaliokunta ehdottaa pykälän 1 ja 2 momenttia täsmennettäväksi.

77 c §. Hakemusta koskeva päätös ja oikeusvaikutukset. Puolustusvaliokunta ehdottaa 77 c §:n otsikon täsmennyksiä poistamalla otsikosta ilmaisun ”ja oikeusvaikutukset” ja muuttamalla pykälää siten, että siihen lisättäisiin maininta 77 a §:stä. Näin kaikki 7 luvussa säädetty hakemuksen hyväksymiseen tarvittavat edellytykset tulisivat huomioitua.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2026 vp

109 a §. Oikaisuvaatimus vapautuksen kumoamista koskevasta päätöksestä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten puolustusvaliokunta ehdottaa sekä säännöksen otsikon täsmentämistä että pykälämuotoilun korjaamista.

Siirtymäsäännös

Puolustusvaliokunta ehdottaa siirtymäsäännökseen tehtäväksi erinäisiä teknisiä tarkistuksia. Miehellä, joka on suorittanut asevelvollisuuden, tarkoitetaan säännöksessä miestä, joka on suorittanut varusmiespalveluksen. Säännöksen sanamuodosta voi saada sen käsityksen, että henkilö kuuluisi reserviin lain voimaantulohetkellä (”tämän lain voimaantullessa”), ei kuitenkaan lain voimaantulon jälkeen tai siitä alkaen. Ilmoitus on tarkoitus tehdä sille aluetoimistolle, jonka toimialueella henkilön kotipaikka sijaitsee. Viittauksessa lain 49 §:n 3 momenttiin tulee käyttää yksikköä monikon sijasta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Puolustusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 72/2025 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 72/2025 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

asevelvollisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 1 §:n 2 momentin 2 kohta ja 110 §, sellaisena kuin se on 110 §:n laissa 510/2013 sekä

lisätään 1 §:n 2 momenttiin uusi 3 kohta, 30 §:ään uusi 5 momentti, 49 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 49 a ja 60 b §, 7 a luku 109 a § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2026 vp

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään lisäksi:

2) sellaisen poikkeusolojen tehtäviin sijoitettavan henkilön henkilötietojen käsittelystä ja rekisteröinnistä, joka ei ole asevelvollinen;

3) sellaisen miehen **hakeutumisesta suorittamaan asevelvollisuuslain mukaista asevelvollisuutta** ~~oikeudesta hakea vapaaehtoisesti vapautuksen kumoamista asevelvollisuuden suorittamiseksi~~, jolla on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 6 §:ssä säädetty kotiseutu-oikeus.

30 §

Määräyksen peruuttaminen

Palveluksen aloittamista koskeva määräys tulee peruuttaa, jos henkilö on vahvistanut ennen palveluksen aloittamista sukupuolensa naiseksi sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (295/2023) mukaisesti ja ilmoittanut, ettei aloita palvelusta naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain mukaisena palveluksena ennen määrättyä palveluksen aloittamispäivää. ~~Palveluksen aloittamista koskevan määräyksen peruuttaminen tulee käsitellä viipymättä.~~

49 §

Kuuluminen reserviin ja varareserviin

Lisäksi reserviin kuuluu 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin henkilö, joka varusmiespalveluksen suorittamisen jälkeen on vahvistanut sukupuolensa naiseksi sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (295/2023) mukaisesti, jollei hän ole ilmoittanut poistuvansa reservistä.

49 a §

Ilmoitus ja sen käsittely

Edellä 30 §:n 5 momentissa ja 49 §:n 3 momentissa tarkoitettut ilmoitukset on toimitettava sille aluetoimistolle, jonka toimialueella henkilön kotipaikka sijaitsee.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2026 vp

60 b §

Palveluksen ~~keskeyttäminen sukupuolen vahvistamisen jälkeen~~ ~~jatkamisen naisten vapaaehtoisena asepalveluksena~~

Henkilö, joka varusmiespalveluksen aikana vahvistaa sukupuolensa naiseksi sukupuolen vahvistamisesta annetun lain mukaisesti, jatkaa palvelusta keskeytyksettä naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain tarkoittamana asepalveluksena, jollei hän ilmoita keskeyttävänsä palvelustaan ~~sukupuolen vahvistamisen perusteella~~. Jos henkilö jatkaa palvelusta keskeytyksettä, henkilöön ei sovelleta naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 5 §:n 1 momentissa säädettyä määräaika.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus on tehtävä kirjallisesti 1 momentissa tarkoitettun henkilön palveluspaikan joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentajan on ilmoituksen saatuaan peruutettava palveluksen aloittamista koskeva määräys ja henkilö on heti kotiutettava.

7 a luku

Ahvenanmaan kotiseutuoikeus ja asevelvollisuuden suorittaminen

77 a §

Hakemus ja sen käsittely

Mies, jolla on Ahvenanmaan ~~itsehallintolain (1144/1991) 6 §:ssä säädetty~~ kotiseutuoikeus, voi hakeutua suorittamaan asevelvollisuuslain mukaista palvelusta. ~~kirjallisesti Ahvenanmaan itsehallintolain 12 §:n 2 momentissa säädetyn vapautuksen kumoamista aluetoimistolta.~~

Kirjallinen ~~h~~ Hakemus on toimitettava sille aluetoimistolle, jonka toimialueella hakijan kotipaikka sijaitsee. Hakemuksen voi jättää aikaisintaan sinä vuonna, kun hakija täyttää 18 vuotta. Ennen hakemuksen hyväksymistä hakijalle on viipymättä selvitettävä ~~asevelvollisuuslain mukaisen palveluksen vapautuksen kumoamisen~~ oikeusvaikutukset. Hakijan on nämä tiedot saatuaan kirjallisesti vahvistettava hakemuksensa, kuitenkin aikaisintaan 30 päivän kuluttua siitä, kun hakemus on tullut vireille. Aluetoimisto hyväksyy hakemuksen, kun hakija on vahvistanut hakemuksensa ja tässä luvussa säädetty edellytykset täyttyvät. Jos hakija ei ole vahvistanut hakemustaan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun hakemus on tullut vireille, hakemus raukeaa. Hakemus ei kuitenkaan raukea, ennen kuin hakija täyttää 18 vuotta ja hänellä on ollut täysi-ikäiseksi tulonsa jälkeen kolme kuukautta aikaa vahvistaa hakemuksensa.

77 b §

Asevelvolliseksi hyväksymisen edellytykset

Edellytyksenä 77 a §:ssä tarkoitettun hakemuksen hyväksymiselle on, että hakija on täyttänyt 18 vuotta. Hakemus on kuitenkin hyväksyttävä viimeistään sinä vuonna, jona hakija täyttää 29 vuotta, jotta hakija voisi aloittaa varusmiespalveluksen suorittamisen samana vuonna.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2026 vp

77 c §

Hakemusta koskeva päätös-~~ja oikeusvaikutukset~~

Aluetoimiston on hyväksyttävä hakemus, jos 77 a ja b §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät. Jos edellytykset eivät täyty, hakemus on hylättävä. ~~Hakemuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä on annettava hakijalle kirjallinen päätös.~~

109 a §

Oikaisuvaatimus päätöksestä, joka koskee asevelvolliseksi hyväksymistä-~~vapautuksen kumoamista koskevasta päätöksestä~~

Päätökseen, joka koskee asevelvolliseksi hyväksymistä, ~~Vapautuksen kumoamista koskevaan päätökseen~~ saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

110 §

Valitus oikaisuasiassa ja muussa asevelvollisuutta koskevassa asiassa

Päätökseen, johon saa vaatia 109 ja 109 a §:ssä tarkoitettua oikaisua, ei saa hakea suoraan muutosta valittamalla.

Aluetoimiston oikaisuasiassa antamaan päätökseen sekä muuhun Pääesikunnan, puolustushaaran esikunnan, aluetoimiston, joukko-osaston ja kutsuntalautakunnan tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Kutsunta-asiain keskuslautakuntaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Miestä, jolla on Ahvenanmaan kotiseutu-oikeus ja joka on suorittanut ~~asevelvollisuuden varusmiespalveluksen~~ vapaaehtoisesti ennen tämän lain voimaantuloa, katsotaan tällä lailla muutettavassa laissa tarkoitettua asevelvolliseksi ja kuuluvan reserviin tämän lain ~~voimaantulon jälkeen voimaantullessa~~, jollei hän itse ilmoita tahdostaan olla kuulumatta reserviin. Ilmoitus on tehtävä sille ~~toimialueen~~ aluetoimistolle, ~~jonka~~ ~~toimialueella~~ ~~henkilön~~ ~~hän~~ kotipaikkansa sijaitsee.

Tämän lain 49 §:n 3 momenttia sovelletaan myös ~~henkilöön~~ ~~heihin~~, jotka ~~on~~ ~~ovat~~ vahvistaneet ~~teet~~ sukupuolensa kumotun transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (563/2002) nojalla.

2.

Laki

naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettuun lakiin (285/2022) uusi 6 a §
seuraavasti:

6 a §

Palveluksen jatkuminen varusmiespalveluksena

Henkilö, joka tämän lain mukaisen asepalveluksen aikana vahvistaa sukupuolensa mieheksi sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (295/2023) 1 §:n mukaisesti, jatkaa palvelustaan keskeytyksettä asevelvollisuuslaissa tarkoitettuna varusmiespalveluksena.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 8.4.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok
varapuheenjohtaja Mikko Savola kesk
jäsen Otto Andersson r
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Timo Furuholm vas
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Tomi Immonen ps
jäsen Riitta Kaarisalo sd
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Jarno Linnell kok
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2026 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola